

ziji ve smečkách; nechceme vstupovat do směšných evolucionistických klasifikací *à la* Lorentz, v nichž existují podřadné smečky a nadřazené společnosti. Říkáme, že každé zvíře je především hejnem, smečkou. Že má své smečkové módy, spíše než charakteristiky, byť je třeba dělat rozdíly uvnitř těchto módů. V tomto bodě má člověk co dělat se zvířetem. Nestáváme se zvířetem bez fascinace smečkou, multiplícitou. Fascinace vnějškem? Nebo je multiplícita, jež nás fascinuje, už ve vztahu k multiplícitě spočívající v nás? Ve svém mistrovském díle *Démons et merveilles* vypráví Lovcraft příběh Randolpha Cartera, cítícího, jak jeho „já“ kolísá, a zažívajícího strach horší než strach ze záhuby: „Carterové, ve formě lidské a zároveň nelidské, obratlovci a bezobratlí, živočišní a rostlinní, nadaní vědomím a zbavení vědomí, a dokonce i Carterové nemající nic společného s pozemským životem, na pozadí planet, galaxií a systémů patřících k jiným kosmickým kontinuumům (...) Ponoření se do nicoty otevřítá klidné zapomnění, ale být si vědom své existence, a přesto vědět, že už nejsem určitá bytost odlišná od ostatních,“ ani od veškerých stávání se, která mnou procházejí, „to je nevýslovný vrchol hrůzy a agonie“. Hofmannsthal, nebo spíše lord Chandos, upadá do fascinace před „lidem kryš“ v agonii, a v něm, skrze něj, v mezerách jeho ohromeného já, „zvířecí duše cení zuby na hrozný osud“; nikoli lítost, ale *úcta proti přírodě*.¹ Pak se v něm rodí zvláštní imperativ: buď přestat psát, nebo psát jako krysa... Je-li spisovatel kouzelníkem, je to proto, že psaní je stávání se, psaní je procházení přes zvláštní stávání se, která nejsou stáváním-se-spisovatelem, ale stáváním-se-krysou, stáváním-se-hmyzem, stáváním-se-vlkem atd. Bude třeba říct proč. Mnoho sebevražď spisovatelů se vysvětluje touto účástí proti přírodě, svatbami proti přírodě. Spisovatel je kouzelníkem, neboť prožívá zvíře jako jedinou populaci, již je v principu odpovědný. Německý pre-romantik Moritz se cítí zodpovědný nikoli za umírající telata, ale vůči telatům, jež umírají a vyvolávají v něm neuvěřitelný pocit neznámé přírody – *afekt*.² Afect není osobní pocit, a tudíž není ani charakteristikou, je to uskutečnění moci smečky, která víří a rozdechává já. Kdo nepoznal násilí těchto animálních sekvencí, které ho vytrhávají být jen na okamžik z lidství, nutí ho hrzytat chléb jako hlodavec nebo mu dávájí žluté oči koč-

¹ Hugo von Hofmannsthal, *Lettres du voyageur à son retour*, Mercure de France, Paris 1969.

² Viz Jean-Christophe Bailly, *La légende dispersée, anthologie du romantisme allemand*, UGE 10/18, Paris 1976, s. 36–43.

kovité šelmy? Strašná involuce, jež nás volá k neslychaným stáváním se. Nejsou to regresy, ačkoli se k nim regresivní fragmenty či sekvence mohou přidávat.

Je třeba rozlišovat tři druhy zvířat: zvířata individualovaná, domácí, sentimentální, oidipovská zvířata s příběhem, „moje“ kočka, „můj“ pes; tato zvířata nás vzbuzejí k regresi, svádějí nás k narcisistní komtemplaci, a jediné těmto zvířatům psychoanalýza rozumí, aby za nimi lépe odhalila obraz tatínka, maminky, bratříčka (když mluví psychoanalýza o zvířatech, zvířata se učí smát): *všichni, kdo mají rádi kočky, psy, jsou blázní*. Pak je tu další druh, zvířata jisté charakteristiky či atributu, zvířata druhová, zvířata klasifikace či státu, tak jak s nimi pracují velké božské mýty; aby z nich získaly série nebo struktury; archetypy nebo modely (Jung je přece jen hlubší než Freud). Nakonec jsou tu démoničtější zvířata, smečková či afektová, která vytrvávají multiplícitu, stávání se, populaci, pohádku... Nebo ještě jednou, nemožno být všechna zvířata brána třemi způsoby? Vždycky je tu možnost, že nějaké zvíře, veš, geparda nebo slona vezmeme jako domácí zvíře, moje zvířátko. A druhý extrém, každé zvíře může být bráno po způsobu smečky a množeni se, což vyhovuje nám, kouzelníkům. Dokonce i kočka, dokonce i pes... A pastýř, krotitel, ďábel může mít ve smečce své oblíbené zvíře, i když jistě ne stejným způsobem, o jakém jsme teď mluvili. Ano, každé zvíře je nebo může být smečkou, ale podle stupně různých sklounů, jenž činí více či méně snadným odhalování multiplicity, stupně multiplicity, kterou aktuálně či virtuálně podle případu obsahuje. Hejna, tlupy, stáda, populace nejsou nižšími sociálními formami, jsou to afekty a moci, involuce, které se chápou celého zvířete ve stávání se, jež není o nic méně mocné než to mezi člověkem a zvířetem.

Jorge Luis Borges, autor známý svou přemírou kultury, získal přinejmenším dvě knihy, u nichž byly hezké jenom tituly: nejprve *Obecné dějiny hanbnosti*, protože neviděl základní rozdíl, jaký dělají kouzelnici mezi podvodem a zradou (a tam již jsou stávání-se-zvířetem nutně na straně zrady). Podruhé ve *Fantastické zoologii*, kde si nejenom vytrváří z mýtu nestejnorodou a fádni představu, ale eliminuje veškeré problémy smečky a u člověka odpovídající stávání-se-zvířetem: „Úmyslné z této příručky vylučujeme legendy o transformacích lidské bytosti, lobizónovi, vlkodlakovi atd.“ Borges se zajímá jen o charakteristiky, i ty nejfantastičtější, zatímco kouzelníci vědí, že vlkodlaci jsou tlupy, taktéž upíři, a že se tyto tlupy transformují jedny ve druhé. Ale co přesně znamená zvíře jako tlupa